

ANDLIG VÄGLEDNING, THS 18/11 2009
Vara sig själv i sin yrkesroll. Om värde och identitet.

Margareta Melin

De här samlingarna en gång i månaden med efterföljande gruppsamtal har ju överrubriken **Andlig vägledning**. Först vill jag säga något om det.

Det viktigaste av allt när det gäller andlig vägledning – och all vägledning – är att aldrig släppa kontakten med sitt eget inre. Vi har i oss en helt fantastisk utrustning som gör det möjligt att orientera sig i tillvaron och utvecklas.

Att lyssna på sig själv – sin kropp och instinkt, sitt sunda förnuft och samvete – det är förutsättningen, själva grunden för att finna sin väg. Många är inte alls uppmärksamma på signaler som kommer inifrån. De har lärt sig att det är säkrare att rätta sig efter yttre auktoriteter. Om man får höra att det man själv tänker och känner är fel och löjligt, riktar man lätt in sig på att bli som andra tycker att man ska vara. Det i sin tur leder till att man blir främmande för sig själv och i behov av ständig bekräftelse från omvärlden.

Det finns en allmän tendens att underkänna sitt eget omdöme, sin förmåga att själv bedöma. Det visar sig i alla möjliga sammanhang. Ett alldagligt exempel: I min barndom kunde vem som helst avgöra om mjölken var drickbar eller inte. Började den surna hamnade den i brödbaket.

Idag är det förbluffande många som låter bäst-före-datum bestämma. Man smakar inte på mjölken, använder inte sitt eget smak- och luktsinne. När stämpeln på paketet inte garanterar att mjölken är färsk, hålls den i slasken. ”Det står ju skrivet” – och för det skrivna och tryckta ordet har många större förtroende än för sina egna fem eller sex sinnen.

Tillbaka till frågan om andlig vägledning.

Man kan behöva rådgöra med andra, lyssna till andras erfarenheter och tolkningar, men det är bara man själv som kan väga in alla olika omständigheter – och avgöra hur man ska gå vidare.

Ingen känner min väg
ingen enda.
Inte heller jag känner den
men den blir synlig för mig
medan jag vandrar.

I vårt innersta vittnar Guds ande med vår ande
om var vägen går.

I det här sammanhanget tänker jag på ett par verser hos profeten Jeremia, kapitel 31. En profetia om Guds direktkontakt med var och en.

*Detta är det förbund som jag skall sluta med Israels hus i kommande dagar, säger Herren:
Jag skall lägga min lag i deras bröst och i deras hjärtan skall ja skriva den,
... Då skall de inte mer behöva undervisa varandra,
... ty de skall alla känna mig, från den minste bland dem till den störste.*

* * *

När en person gör anspråk på att tala å Guds vägnar finns det all anledning att dra öronen åt sig. Gud talar genom människor – visst – men det är inte ”språkröret” själv som ska uttala sig om den saken. Det är den lyssnande, den mottagande som kan veta: ”Det här var ett Guds ord till mig, precis vad jag behövde höra” eller ”Du är Gudasänd! Det måste vara en Guds omsorg att du kommer till mig just nu”.

Det finns många exempel på hur illa det kan gå, när folk slutar att lyssna till sitt eget inre och följer en ledare som gör anspråk på att representera Gud. Inte bara i Knutby.

Samma auktoritära mönster – i en helt annan kyrklig miljö avslöjas i en nyutkommen bok som fått stor uppmärksamhet: **Inte längre nunna.**

Dansködda Helene Hägglund berättar där om sina 14 år i kloster. Det var mötet med en karismatisk abbedissa som fick Helene att vilja bli nunna. Som 15-åring hörde Helene henne berätta om klosterlivet, när familjen semestrade på pensionatet intill ett kloster på Jylland. Denna nunna verkade så lycklig och harmonisk – och Helene ville bli som hon.

Helene är bara 16 år när hon flyttar in i klostret. Hon älskar och beundrar Moder Benedicta (som hon kallas i boken) och går helhjärtat in för att lyda henne. Denna lydnad innebär att Helene kväver sina egna spontana impulser. Hon tror att hennes andliga mor ska leda henne till frihet och glädje och det viktigaste av allt: till att få uppleva Jesu närvaro och kärlek. Jesus ska ju vara hennes brudgum, hennes allt.

När det visar sig att M Benedicta missbrukar sin makt, talar nedsättande om andra och handlar direkt grymt, vill Helene instinktivt opponera sig – men hon tolkar sina motkänslor som opposition mot Gud och förtränger sina reaktioner. Hon tror, som hon fått lära sig, att Guds vilja uttrycks genom abbedissan och att kritik mot henne är olydnad mot Gud. Inom sig ursäktar och bortförklarar Helene de oegentligheter som hon bevittnar. Hon tänker att det som känns fel ändå *måste* vara rätt, eftersom abbedissan är Guds utvalda. Helene accepterar och stöder sin ledare under många år, men känslan av att något är fel upphör aldrig helt. Till slut efter tolv år, när kroppen strejkar och hon känns vid hur absurda villkor hon lever under, begär hon förflyttning till ett annat kloster.

Helene kommer då till ett karmelitkloster. Det är en strängare orden men abbedissan där är klok och förstående och klok abbedissa. Atmosfären bland systrarna är avspänd och vänlig och hon kan börja bearbeta sina upplevelser. Det blir en smärtsam process. När Helene kan slappna av blir det uppenbart hur dåligt hon verkligen mår. Hon har värk i kroppen och mardrömmar. En natt, två år efter ankomsten till det nya klostret, är hon snubblande nära att ge upp och svälja en handfull sömn- och värktabletter.

”Vår Moder”, som abbedissan kallas i det här klostret, förstår hur allvarligt läget är och fattar ett avgörande beslut: Hon erbjuder Helene att ta tre månaders timeout från klosterlivet. Det är den tid hon själv kan besluta om, utan att kontakta sina överordnade i Rom. ”Vår Moder” ordnar med bostad och kontaktperson i Göteborg och hon, liksom biktfadern, uppmanar Helene att känna sig helt fri, att inte låta sig pressas av något utan bara göra det hon själv önskar. Innan de tre månaderna är slut har Vatikanen löst Helene från hennes klosterlöften. Och idag, nästan sju år senare, lever hon i Norrköping med make och två barn – och har skrivit sin bok som ett led i den egna bearbetningen.

*Lyssna till sanningens röst
i ditt eget hjärta
så hör du sanningens ande
varhelst hon talar.*

I Kyrkans Tidning (43) för ett par veckor sen fanns ett uppslag med följande två rubriker:

Vägledare och retreat stärker präster i arbetet

Kyrkans anställda behöver växa i egen tro

Där hänvisar man bland annat till en undersökning som påvisar att präster löper stor risk att bli utbrända. Och symptomen på att man närmar sig utbrändhet, står det, är känslor av meningslöshet, oro, uppgivenhet.

Två präster i Skara stift intervjuas, Torbjörn och Beatrice. Torbjörn har själv tagit initiativ till att träffa en andlig vägledare en gång i månaden. En gång i månaden samlar han ihop sig och tänker igenom hur han har det med sig själv och sin gudsrelation – och vad han kan behöva samtal om. Att på det här sättet boka in tid med någon man har förtroende för är förstås utmärkt. Det är ett sätt att ta ansvar för sitt liv och vårda sin själ.

Både Torbjörn och Beatrice efterlyser mer undervisning från stiftet vad gäller det egna andliga livet. Samtidigt säger de att den egna trosreflexionen sällan hinns med.

Så vitt jag förstår är det stora problemet inte brist på undervisning utan brist på tid. Tidsbristen är ett allt överskuggande problem. Bland de anställda i församlingarna likaväl som i det övriga samhället. Måste det vara så?!

Många vet *var* de skulle hämta undervisning och inspiration, om tiden räckte till:

De har **böcker** som ligger och väntar, som de vet öppnar för nya perspektiv och ger själen näring. De har **övningar** som de tidigare lärt in och vet sig må bra av att också praktisera.

Om arbetsituationen är så pressande att den leder till känslor av meningslöshet, oro och uppgivenhet, vad är det då för mening med det man gör?

I en sådan situation uträttar man mer om man väljer bort och gör mindre.

Torbjörn och Beatrice nämner båda att det är viktigt för dem att åka på retreat.

Retreaten har haft en betydelsefull plats i mitt liv. Under många år var jag knuten till Wettershus retreatgård söder om Gränna, ledde retreatar där – och hade enskilda samtal. Som introduktion till en retreat skrev jag en dikt om att dra sig tillbaka.

Vare sig man åker på en arrangerad retreat eller inte,
behöver man då och då stanna upp och vara med sig själv.

RETRÄTT

Stanna upp
andas ut
hämta andan.
Tänka efter
lyssna in
somna om.
Vara här och nu
utan ambitioner
nollställd, öppen
fördomsfri.

Tid att drömma
och betrakta sina drömmar
möta allt som kommer.
Lära känna mer och mer
sitt mikrokosmos.
Och utan att värdera
ta i famn
sin sårbarhet och styrka
sin rädsla och besvikelse
sin längtan och sitt hopp.

Vandra inåt mot sitt hjärta.
Koncentrera sina vida cirklar
mot en mittpunkt
som är tidlös, evig.
Alla cirklers centrum
är det samma.
Mitt i allt och alla
livets källa.
Vi skulle inte törsta så
om inte källan fanns.

Ledarskap och identitet

Nu vill jag ta upp ett par bibelställen, som har med ledarskap och identitet att göra. När Jesus på sin tid såg maktmissbruket och ojämlikheten i sitt samhälle gav han sina lärjungar en motbild: en bild av alla människor som syskon, där ingen står över någon annan. En enda står över alla, en gemensam och evig far som är allas ursprung och livgivare.

I det sammanhanget förbjuder Jesus sina lärjungar att kalla någon på jorden för fader. Ett förbud som har förbryllat – och som intressant nog inte har uppfattats som ett hinder att tilltala just präster med ”fader”. Vad är poängen med det här förbudet?

Vad är det Jesus vill komma åt och komma tillrätta med?

Med hänvisning till sin tids myndighetspersoner sa Jesus, enligt Matteus 23:

De tycker om att ha hedersplatsen på gästabuden och sitta främst i synagogan, och de vill bli hälsade på torgen och kallas rabbi av alla människor.

Men ni skall inte låta er kallas rabbi, ty en är er läromästare

och ni är alla bröder. Ni skall inte kalla någon här på jorden för er fader,

ty en är er fader, han som är i himlen.

Inte heller skall ni låta er kallas lärare, ty en är er lärare, Kristus.

Den som är störst bland er skall vara de andras tjänare.

Ni skall inte låta er kallas rabbi – ert värde och er självrespekt ska ni inte bygga på den titel och den roll ni har! När ni fyller er uppgift är ni instrument för det som är större än ni och Gud verkar genom er.

En är er fader. Det finns bara en givare, en hjälpare. Att ha *det* klart för sig gör livet enklare, vare sig man står i en givande roll eller i en mottagande. En människa med uppgift att hjälpa är *bro* mellan den enda hjälparen och den hjälpbehövande. Broar är nödvändiga, men bara för en tid.

Det är viktigt med lärare och ledare att se upp till och inspireras av. Det behövs föräldrar både i biologisk och överförd bemärkelse. Det är naturligt och nödvändigt att föda, att lära ut, att hjälpa och ge. Men det är fatalt att växa ihop med den roll man har och få sin identitet och sitt värde av att utmärka sig och vara något särskilt.

När man förankrar sin identitet i det man presterar och i den uppmärksamhet man får, vet man inte vem man är när uppgiften upphör och rollen förändras.

När man å andra sidan är beroende av att få stöd och vägledning, gäller det att frimodigt ta till sig det man behöver och kan få. Samtidigt måste man veta att den som leder och hjälper är en begränsad människa med sina ofullkomligheter.

Hon finns vid ens sida en tid – och sedan inte mer. Ytterst är Gud den enda hjälparen och vägledaren, den enda som känner en helt och aldrig lämnar.

Gud är den enda givaren. *Vi* kan ingenting ge eftersom vi ingenting äger – men vi kan förmedla. I bästa fall är det vi förmedlar friskt och oförvanskat. Ofta blir det nersolkat därför att den som har en hjälpande roll uppfattar sig själv som förmer än den som behöver hjälp – och genom att den som är behövande känner skam och underlägsenhet.

Inget är mitt
och allt är mitt.
I mig pulserar glädjen fritt
och livet ler
när jag tar emot och ger
i självklarhet.

När Jesus hade tvättat lärjungarnas fötter (Joh.13), frågade han:

Förstår ni vad det är jag har gjort med er? Ni kallar mig mästare och herre, och det med rätta, för det är jag. Om nu jag, som är er herre och mästare, har tvättat era fötter, är också ni skyldiga att tvätta varandras fötter. Jag har gett er ett exempel.

Jesus är ett tydligt exempel på att det inte finns någon motsättning mellan att vara ledare och tjänare. En sann ledare är den som använder sin karisma i livets tjänst, med den andras värde och välgång för ögonen. *Den som är störst bland er skall vara de andras tjänare.* Finns det något större och fullkomligare sätt att använda makt än att ge hopp och livsrum åt de maktlösa?

I den sociala hierarkin har man ett *relativt* värde. Ju högre upp desto högre värde, desto större självaktning och värdighet. I toppen är man VIP och på botten en nolla.

Att ha Jesus som föredöme och att reflektera över hans nedstigande, hans liv bland de missgynnade och föraktade, borde rimligtvis leda till en annan människosyn. Hos honom finns inte ett spår av uppåtsträvan och prestige. Utmärkande för Jesus är, att han är densamme vare sig han är uppe eller nere. Han vet att hans värde är absolut och inte relativt. Han vet att han är ett älskat gudabarn. Därför kan han stiga ner till den understa av nivåer utan att krympa, utan att drabbas av skam och självförakt. Han vet sin gudomlighet – och blir inte mindre när han böjer sig ner och tjänar och inte större när han blir upphöjd och ärad. Alltid är han den han är. Han är den han är. Han kan vara längst ner, utdömd och förnedrad – och trots detta ha sin kärlek och värdighet i behåll.

Vad jag hör Jesus förkunna för människorna är, att de också är gudabarn, hans syskon och lika älskade som han. Om vi vore medvetna om vårt gudomliga ursprung och den kärlek som håller oss vid liv, skulle vi inte ifrågasätta vårt värde och vår rätt att finnas till som de vi är. Det är när vi *inte* ser att vi har ett givet värde som vi måste klättra uppåt. Det är då vi pendlar mellan självförakt och självhävdelse, mellan mindervärdighet och storhetsvansinne.

*Den som vet sin gudomlighet
blir inte mindre när han sänker sig
eller större när han stiger.
Alltid är han den han är.*

Att tala om identitet är att tala om vem man är. I hög grad identifierar man sig själv och andra utifrån vilken grupp eller kategori man tillhör: Det vanliga är att man stärker sin identitet genom att ta avstånd och avgränsa sig mot andra. Man sätter upp gränser och bygger murar. Överallt på jorden lever folk i mer eller mindre konfliktfyllda spänningar mellan **”vi och dom”**.

Utmärkande för Jesus är, att han rör sig fritt över gränser och ser ett syskon i varje människa. Han förkunnar ett **allomfattande vi**, att vi alla har samma ursprung, samma himmelske far – och är föremål för samma omsorg, samma kärlek.

När Jesus sitter vid en brunn i Sykar och samtalar med en samarisk kvinna, har han passerat två gränser: En man skulle inte tala med en kvinna, och en jude skulle inte umgås med samarier. Men Jesus gör både det ena och det andra, utan att skämmas.

Jesus blev kritiserad för sitt gränsöverskridande, framför allt för att umgås med syndare. Vissa personer blev i hans miljö utpekade som syndare och dessa syndabockar tog man avstånd ifrån, föraktade och fördömde. Men Jesus föraktar och fördömer ingen. Han gör tvärtom. Konsekvent tar han kontakt med just dem som andra utesluter.

Man skulle kunna tro att det o-intresse för gränser som Jesus visar skulle ha påverkat de kristna kyrkorna i deras syn på sig själva och sin uppgift. Men så är det inte. För alla kyrkor, för de stora världsvida kyrkorna likaväl som för små fria församlingar, är frågan om gränser en huvudfråga. Man har ägnat mycket uppmärksamhet åt att fastställa:

vilka personer som är innanför respektive utanför,
vad som krävs för att få höra till
och på vilka grunder man ska bli utesluten.

Man kan ju undra, utifrån de perspektiv vi har idag: Var det Jesu avsikt att införa en ny religion vid sidan av andra religioner? En religion som man dessutom ofta framställer som den enda rätta, den enda möjliga vägen till försoning och gemenskap med Gud? ”Utanför kyrkan ingen frälsning” har han sagt genom århundraden. Man har satt likhetstecken mellan kyrkan och Guds rike. Ofta mellan en viss kyrka och Guds rike.

Får från många fållor

Jesus sa: *Jag har också andra får, som inte hör till den här fållan. Också dem måste jag leda, och de skall lyssna till min röst, och det skall bli en hjord och en herde.*

(Joh. 10: 4, 16, 27)

Får behöver sina fållor. Man behöver välkända mönster och ansikten för att finna förankring och trygghet. Det är inte fel att det finns olika fållor. Felet är att betrakta den egna fållan som den enda rätta. Det är fel att förkunna att alla måste in i en viss fålla för att få kontakt med den gode herden. Och det är fel att sätta likhetstecken mellan herdens röst och de ord som gäller för heliga i den egna traditionen. Man kan för övrigt aldrig sätta likhetstecken mellan ord och röst, mellan bokstav och ande.

Lärjungen Johannes sa en gång till Jesus: *”Mästare, vi såg en som drev ut demoner i ditt namn, och vi försökte hindra honom, eftersom han inte hörde till oss.” Men Jesus sade: ”Hindra honom inte! Ingen som gör underverk i mitt namn kan genast efteråt tala illa om mig.” (Mark 9:38)*

Tyvärr fortsätter många kristna att göra samma misstag som Johannes: De lägger hinder i vägen för andra som står i livets tjänst men inte tillhör den egna gruppen. Historien skulle sett annorlunda ut, om kristna förkunnare hade känt igen Kristi röst utanför den egna institutionen och inte angripit och fördömt det obekanta och annorlunda.

Jesus Kristus har lite varstans bröder och systrar som älskar hans röst och följer honom – utan att de för den skull vill, vågar eller kan betrakta sig som kristna.

*Får från många fållor
känner herdens röst och följer den,
ska till sist förenas i en enda hjord.*

När Jesus talar om Guds rike talar han inte om gränser och gränsdragningar. Han använder bilder som illustrerar att *vara mitt i* det som är. Bilder som: salt, surdeg, ljus, alltså något litet med avgörande betydelse för helheten.

Saltet måste lösas upp, missta sin fasta form, bli osynligt – för att på så sätt absorberas av den omgivande materien. Ingen kan se och peka ut saltet i gröten, men man känner skillnaden.

Samma sak med **Surdegen**, jästen. Den är inte till för sin egen skull utan för brödet – och för dem som brödet ska mätta. Ett litet mått surdeg har stor verkan. Men bara om den löses upp, blandas med degen och får genomsyra det hela.

Ljuset – det finns ingen gränslinje mellan ljus och mörker. Där ett ljus tänds viker mörkret. Ju längre från ljuslågan man kommer desto svagare blir ljuset. Och vid en viss punkt kan man konstatera: Här är det mörkt.

Vad är mörker? Mörker är frånvaro av ljus. Ingenting annat. Mörkret har ingen självständig existens, inget eget vara. Det kan inte registreras av något instrument, det kan inte mätas. Mörkret kan inte växa. Om mörkret växer, är det ljuset som avtar.

*Mörker är brist på ljus.
När ljuset kommer tar mörkret slut.
Så var inte rädd. Var ljus!*

När Jesus fick en fråga om när hans rike skulle komma, svarade han:
*Guds rike kommer inte på ett sådant sätt att man kan se det med sina ögon.
Ingen kan säga: Här är det, eller: Där är det. Nej, Guds rike är inom er.*
Man kan inte peka ut en samling människor eller byggnader, institutioner, ritualer eller skrifter och säga: Där är Guds rike! Riket kan inte ringas in och avgränsas. Lika litet kan någon säga var Guds rike *inte* är. Det finns överallt. Mitt ibland oss, mellan oss, inom oss.

Vänner kallar jag er, sa Jesus till sina lärjungar och önskade uppenbarligen en jämlik relation till dem. Den som tror på mig, han ska utföra gärningar som jag, och ännu större. Avståndet mellan den förstfödde och de andra barnen är inte så stort som man brukar föreställa sig. Jesus förkunnar att han fortsätter sin närvaro i världen genom att hans efterföljare och syskon öppnar sig för hans ande och lever i hans anda. Vi är hans kropp, hans ögon och händer. *Potentialen* att vara som Gud finns i oss. Vi är kallade att i vår tid och vår miljö – efter de förutsättningar vi har och så gott vi kan – leva i den frid och barmhärtighet, den sanning och frihet, som Jesus själv levde i.

*Vi är Kristi kropp, Andens hus,
heliga platser för hans närvaro här och nu.*

Att vara barn av Gud är människans primära och grundläggande identitet, tänker jag. Alla andra identiteter – som berör kön, ålder, yrke, folkslag, religion, parti – har det gemensamt att de är *sär-skiljande*. Vår identitet som gudabarn är annorlunda – den skiljer oss inte från varann utan förenar. Alla har vi samma gudomliga ursprung, vare sig vi är medvetna om det eller inte. Vi lever som celler i en och samma mänsklighet. Jorden är vår mor, allas vårt hem i kosmos. Frid och fred på jorden är Jesu ärende till mänskligheten. Fred och försoning med oss själva, med varandra och med allt levande på jorden.

Det ligger i vår makt som människor att både välsigna och förbanna.
Vi kan be Gud att välsigna – och vi kan själva göra det!

Välsignelse
över jorden
vår vackra blå planet
vårt hem i kosmos.

Välsignelse
över all god vilja
alla handlingar
i uppriktighet och kärlek.

Välsignelse
över ljuset
i människornas hjärtan.
Må det växa sig starkt
ta mörkret i famn
föda fred och försoning.

Vi sjunger till sist om vår ursprungliga och sanna identitet:

*Vi är heliga som du är helig, Gud vår Gud.
När vi är vad vi är får världen ljus.*

RETRÄTT

Stanna upp
andas ut
hämta andan.
Tänka efter
lyssna in
somna om.
Vara här och nu
utan ambitioner
nollställd öppen
fördomsfri.

Tid att drömma
och betrakta sina drömmar
möta allt som kommer.
Lära känna mer och mer
sitt mikrokosmos.
Och utan att värdera
ta i famn
sin sårbarhet och styrka
sin rädsla och besvikelse
sin längtan och sitt hopp.

Vandra inåt mot sitt hjärta.
Koncentrera sina vida cirklar
mot en mittpunkt
som är tidlös, evig.
Alla cirkelars centrum
är det samma.
Mitt i allt och alla
livets källa.
Vi skulle inte törsta så
om inte källan fanns.

Välsignelse
över jorden
vår vackra blå planet
vårt hem i kosmos.

Välsignelse
över all god vilja
alla handlingar
i uppriktighet och kärlek.

Välsignelse
över ljuset
i människornas hjärtan.
Må det växa sig starkt
ta mörkret i famn
föda fred och försoning.

EN INRE KÄLLA

En inre källa porlar
den porlar stilla
den rinner upp ur evigheten.

En inre källa porlar
den porlar stilla
den kommer inte ur mig själv.

Förunderligt är detta vatten
en ständig närvaro av Gud.
Jag hör det tröstande om natten
när allt är tyst omkring och jag är still.

Förunderligt är detta vatten
en ständig närvaro av Gud.
Det är den åtråvärda skatten
ren och klar, ofattbar, den är mitt liv.

En inre källa porlar
den porlar stilla
den är ett svar på all min längtan.

En inre källa porlar
den porlar stilla
den stillar äntligen min törst.

JAG TROR PÅ EN KÄRLEK

Jag tror på en kärlek
utan plikt och skuld
utan försäkringar
och konkurrens
ett livets flöde
som inifrån förnyas
av sin egen kraft.

Jag tror på en kärlek
som dansar och sjunger
utan tanke på nytta
och lika självklart
stannar upp
inför den som plågas
och delar smärtan.